

## **ВІДГУК офіційного опонента**

кандидата економічних наук Демченко Максима Анатолійовича на дисертаційну роботу Ярмоліцької Ольги Василівни «Економічні засади інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

### **1. Актуальність теми дисертації.**

Стратегічний розвиток транспорту України, головними напрямками якого є інтеграція до європейської та міжнародної транспортних систем, розвиток галузевої інфраструктури, оновлення, підвищення екологічності та енергоефективності рухомого складу із забезпеченням безпеки перевізних процесів, неможливий при збереженні існуючого механізму відтворення основних виробничих засобів. Особливо гостро проблема оновлення галузевих об'єктів постає на підприємствах залізничного транспорту. Значним є рівень спрацьованості основних виробничих засобів. Застаріла переважна частина інфраструктури, рухомого складу та обладнання. В цілому основні виробничі засоби підприємств залізничного транспорту мають дуже високий рівень фізичної та моральної зношеності. При цьому інвестиційні потреби залізничних підприємств у фінансуванні відтворювальних процесів суттєво не задовольняються. Проблема загострюється в умовах реформування залізничної галузі, в процесі якого передбачено впровадження інноваційної моделі розвитку.

Необхідність розв'язання проблеми оновлення галузевих об'єктів вимагає удосконалення механізму відтворення основних виробничих засобів, розвитку теоретико-економічних засад та пошуку новітніх методичних підходів, адекватних сучасним умовам господарювання залізничних підприємств. Зазначене обумовлює актуальність та підкреслює своєчасність проведення наукових досліджень за темою дисертаційної роботи Ярмоліцької О.В.

### **2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Актуальність дисертації Ярмоліцької О. В. «Економічні засади інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту» підтверджується зв'язком дослідження з науково-дослідними роботами Державного економіко-технологічного університету транспорту за темами:

1) «Дослідження та розробка системи макроекономічних показників (моніторингу) економіки, транспортної системи та основної діяльності підприємств

залізничного транспорту України за 2007 рік та методології удосконалення економічного аналізу діяльності залізничного транспорту», Державний реєстраційний номер 0108Ш08174 (2008 р.);

2) «Дослідження та аналіз макроекономічних показників економіки, транспортної системи та фінансово-економічної діяльності залізниць за період 2000-2008 рр.», Державний реєстраційний номер 0109Ш08477 (2009 р.);

3) «Дослідження та аналіз макроекономічних показників економіки, транспортної системи та фінансово-економічної діяльності залізниць за період 2000-2009 рр.», Державний реєстраційний номер 0110Ш04530 (2010 р.);

4) «Проблеми інноваційного розвитку ринку транспортних послуг», Державний реєстраційний номер 0112Ш05792 (2015 р.).

### **3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.**

Аналіз тексту поданої до захисту дисертаційної роботи, змісту автореферату дисертації та публікацій здобувача дозволяють дійти висновку, що сформульовані теоретико-методичні положення, зроблені висновки і надані рекомендації є науково обґрунтованими.

Теоретико-методичні положення та висновки дисертаційної роботи отримані в результаті використання системного і комплексного підходів і коректного застосування сукупності загальнонаукових методів, зокрема методів: аналізу і синтезу; анкетування та експертних оцінок; абстрактно-логічного; економічного та статистичного аналізу; методу найменших квадратів; систематизації, порівняння, екстраполяції, графічного подання інформації.

Справляє позитивне враження інформаційна база роботи. Обґрунтованість і достовірність одержаних результатів забезпечується опрацюванням значної кількості літературних джерел за напрямом проведеного дослідження. Список використаної літератури містить 226 найменувань, серед яких є наукові публікації провідних вчених з питань інноваційно-інвестиційного розвитку та відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту, нормативно-правові акти, статистичні збірники та довідники, фінансово-економічні та статистичні звіти. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи базуються на аналізі основних показників діяльності Державної адміністрації залізничного транспорту та Публічного акціонерного товариства «Українська залізниця».

Робота має логічну структуру, характеризується єдністю змісту, який повною мірою розкриває тему дисертації, а також свідчить про ґрунтовне опрацювання матеріалів дослідження та про високий рівень наукової підготовки здобувана, яким здійснено глибокий аналіз теоретико-прикладних питань з інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту, конкретизовано наукове завдання, надано методичні рекомендації до його розв'язання, зроблено відповідні висновки та доведено їх обґрунтованість.

Наукові положення, які визначають наукову новизну дослідження, висновки і рекомендації сформульовані самостійно і відображають особистий внесок Ярмоліцької О. В.

На початку дисертаційної роботи автор формулює наукове завдання дослідження, яке полягає в обґрунтуванні економічних засад інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту в умовах трансформаційних перетворень та невизначеності зовнішнього середовища, для розв'язання якого у першому розділі дисертації розкриває сутність економічної категорії «основні виробничі засоби» із врахуванням галузевої специфіки (с. 13-29), аналізує стан та тенденції відтворення основних виробничих засобів (с. 30-44), також досліджує категоріальний апарат стосовно понять «відновлення», «оновлення» та «відтворення» (с. 59-62). Це дозволило автору визначити ефективні напрями відтворення основних виробничих засобів та обґрунтувати об'єктивну необхідність інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту (с. 63-74).

У другому розділі дисертації встановлено фактори інноваційно-інвестиційного відтворення з виокремленням факторів впливу на: величину амортизаційних відрахувань; величину зносу; залучення інвестицій та інноваційності основних виробничих засобів (с. 76-89), удосконалено методичний підхід до оцінки зносу основних виробничих засобів (с. 92-108), який дозволив створити підґрунтя до більш об'єктивної оцінки зношеності, визначення послідовності та вибору економічно доцільного способу відтворення галузевих об'єктів (с. 109-110), встановлені фактори та результати оцінювання якісно-вартісного зносу дозволили обґрунтувати принципи та сформулювати концептуальні засади інноваційно-інвестиційного відтворення (с. 111-127).

Для вирішення поставленого в роботі наукового завдання у третьому розділі дисертації Ярмоліцька О. В. встановлює причини неефективності діючого механізму відтворення основних виробничих засобів (с. 135-136) та уточнює елементи, які спрямовані на усунення існуючих недоліків, що дозволяє сформулювати механізм, виходячи із пріоритетності інноваційно-інвестиційного відтво-

рення (с. 137-141). Для реалізації механізму інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту здобувачем удосконалено методичні основи прогнозування величини капітальних вкладень (с. 155-166). На основі отриманої мультиплікативної залежності проведено оцінку перспектив залучення коштів на інноваційно-інвестиційне відтворення основних виробничих засобів залізничних підприємств (с. 167-177) та запропоновано комплекс заходів спрямованих на зростання доступних кредитних ресурсів та ефективності їх використання (с. 178-181).

Узагальнюючи вище викладене, можна зробити висновок, що мета дослідження була досягнута, а дисертаційна робота є закінченою кваліфікаційною працею з вагомими науковими результатами, які є достатньо обґрунтованими та достовірними.

#### 4. Наукова новизна одержана в дисертаційній роботі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні конкретного науково-прикладного завдання, що полягає у обґрунтуванні економічних засад інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту в умовах трансформаційних перетворень та невизначеності зовнішнього середовища. В результаті вирішення зазначеного завдання було отримано результати, що характеризується науковою новизною, котра полягає в такому:

1. Набула подальшого розвитку змістовна характеристика основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту, яка враховує їхню специфіку, як матеріальних активів, що закріплюються за підприємствами залізничного транспорту на правах власності, господарського відання та інших правах, використовуються у перевізному процесі, потребують значних капітальних вкладень та скуповуються протягом тривалого періоду, а тому здебільшого належать до інвестиційно непривабливих та неліквідних активів (с. 13-20);

2. Удосконалено класифікацію основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту за рахунок введення додаткових класифікаційних ознак: за «терміном окупності інвестицій», «віковою структурою», «техніко-технологічним рівнем», «видами зносу», «характером впливу на навколишнє середовище», «правом внесення до статутного капіталу» тощо (с. 21-27);

3. Набуло подальшого розвитку визначення сутності інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту, яке розкривається через динамічне, постійне та безперервне оновлення галузевих об'єктів з синхронним впровадженням сучасних видів рухомого складу, засобів інфраструктури, інформаційних систем, ремонтної бази у

натуральному, якісному та вартісному вираженні на новій техніко-технологічній основі (с. 63-64);

4. Набула подальшого розвитку система факторів впливу на процес інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів за рахунок виокремлення факторів впливу на: величину амортизаційних відрахувань; величину зносу; залучення інвестицій та інноваційність основних виробничих засобів (с. 76-89);

5. Удосконалено методичний підхід до оцінки зносу основних виробничих засобів за рахунок оцінювання якісно-вартісного зносу що враховує крім поступової втрати вартості шляхом її перенесення протягом строку корисного використання на вартість наданих послуг у вигляді амортизаційних відрахувань також невідповідність стану об'єкта сучасному економічному, технічному та технологічному рівню міжнародних вимог і несумісність з іншими основними засобами, з якими він використовується (с. 92-110);

6. Набули подальшого розвитку принципи інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту в сучасних умовах господарювання за рахунок виділення загальних та специфічних (с. 111-117);

7. Удосконалено механізм відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту за рахунок уточнення елементів (цілей, задач, принципів, функцій, методів та інструментів), які ґрунтуються на пріоритетності інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів (с. 1 ЗОНІ);

8. Удосконалено методичні основи визначення прогнозної величини капітальних вкладень в інноваційно-інвестиційне відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту шляхом врахування результативності операційної діяльності через показник EBITDA та проблем фінансової діяльності через показник погашення заборгованості за зовнішніми зобов'язаннями в умовах підвищеної ризикованості інвестиційної діяльності та невизначеності зовнішнього середовища (с. 155-167).

## **5. Практичне значення одержаних результатів дослідження.**

Результати дисертаційного дослідження характеризуються практичною значущістю. Вони можуть бути використані:

- для подальшого проведення теоретико-прикладних досліджень проблеми відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту;
- у практиці управління підприємствами залізничного транспорту при оцінці зношеності, визначенні послідовності та виборі економічно доцільного способу відтворення, а також при оцінці перспектив залучення коштів на інноваційно-інвестиційне відтворення основних виробничих засобів;

- у навчальному процесі, а саме у викладанні курсів з економіки підприємства, економіки транспорту, інвестування, інвестиційного менеджменту, управління фінансами у вищих навчальних закладах.

## **6. Оцінка повноти викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих роботах та авторефераті.**

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 29 наукових працях, з них 14 статей у фахових збірниках наукових праць (у тому числі 4 статті у фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у зарубіжному збірнику), 13 публікацій у тезах доповідей наукових конференцій та 2 у інших наукових виданнях. Таке представлення результатів дисертаційної роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та змісту дисертації відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів. Спрямованість науково-практичних конференцій, зміст статей здобувача, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають наукову проблему та висвітлюють наукові результати. Загалом вважаємо, що дисертаційна робота пройшла належну апробацію.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає існуючим вимогам. Текст автореферату розкриває основні положення дисертаційної роботи, відповідає її змісту та структурі. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

## **7. Структура та зміст дисертаційної роботи.**

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи - 237 сторінок, у т. ч. 22 таблиці, 22 рисунки, 6 сторінок, які повністю зайняті тільки таблицями та рисунками, вступ на 9 сторінках, висновки на 4 сторінках, список використаних джерел викладено на 28 сторінках (включає 226 найменувань), 10 додатків - на 22 сторінках.

Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданнями дослідження, її оформлення відповідає вимогам, наукові положення викладено конкретно, логічно, висновки й рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень.

## **8. Дискусійні положення та зауваження до роботи.**

Незважаючи на високий рівень теоретичної та практичної цінності виконаного наукового дослідження, до змісту дисертаційної роботи та автореферату є такі зауваження:

1. В дисертаційній роботі було б доцільно більше уточнити такі класифікаційні ознаки, як «за терміном окупності інвестицій» та «за віковою структурою» (с. 24-25), тобто надати пояснення щодо термінів окупності (до 3 років, від 3 до 8 і понад 8 років) та вікової структури (до 10 років, від 11 до 20, від 21 до 40 та понад 40 років).

2. В тексті дисертації слід уникати наведення загальновідомої інформації, зокрема це стосується формул 2.1-2.3, с. 93-94, формул 2.5-2.7, с. 96-97, формул 2.9-2.11 (с. 102-103).

3. Для аналітичного підтвердження одержаних результатів бажано було б провести розрахунок якісно-вартісного зносу, не лише за 2015 р., а й за 2010- 2014 рр. (с. 108).

4. Дисертаційна робота значно виграла, якщо б обґрунтовані концептуальні засади інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів (с. 118-127) були відображені у науковій новизні, як такі, що набули подальшого розвитку.

5. Як технічні недоліки слід відмітити наступне:

- в авторефераті на с. 8 при подачі формули, за якою визначається інтегральний коефіцієнт адекватного фізичного рівня зносу, зроблено технічну помилку, а саме двічі вказано індекс  $u_2$

6. В аналітичній частині роботи варто було б не лише дослідити динаміку показників, а й порівняти динамічні ряди різних показників між собою, зокрема динаміку джерела фінансування капітальних інвестицій, використання капітальних інвестицій (с. 33-35).

7. На с. 223 (рис. Г.1 дод. Г) автор серед першочергових організаційних заходів для вирішення задач інноваційно-інвестиційного відтворення зазначає, що необхідно орієнтуватися в сучасних умовах та на перспективу на забезпечення самоокупності та самофінансування. Твердження потребує пояснень.

8. Вимагає роз'яснення як проводиться визначення інтегрального коефіцієнта адекватного рівня фізичного зносу - для всіх основних виробничих засобів або лише для активної частини (с. 95-98).

9. Потребує уточнення чи пов'язані між собою класифікація факторів інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів (рис. 2.1, с. 78) та виокремлені фактори (рис. 2.2, с. 80), чи доповнюють один одного.

Проте зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Ярмоліцької О. В.

### **9. Загальний висновок.**

В цілому дисертаційна робота Ярмоліцької О. В. «Економічні засади інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), є самостійною, завершеною кваліфікаційною працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення конкретного наукового завдання - обґрунтування економічних засад інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту в умовах трансформаційних перетворень та невизначеності зовнішнього середовища.

За змістом та оформленням дисертаційна робота Ярмоліцької О. В. повною мірою відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, поточна редакція від 15.01.2016.

Автор дисертації Ярмоліцька Ольга Василівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

### **Офіційний опонент**

Кандидат економічних наук, Головний економіст КП «Київський метрополітен»



М. А. Демченко